

Transgenerační přenos úzkosti u potomků imigrantů z 90. let.

Mgr. Jana Černá
FN Plzeň a Lékařská fakulta v
Plzni
Výcviková skupina - Doc. PhDr.
Jiří Kocourek,

- Chtěla bych Vám představit na třech kazuistikách - jejich částech - 3 způsoby transgeneračního přenosu.
- Všechny 3 kazuistiky by stály za samostatné zpracování a analýzu.
- V každé významně vstupují do příběhu klienta kulturní vlivy a národní historie – zejména jejich traumatická období.

Tři formy transgeneračního přenosu –

- 1. Sdílená afektivní atmosféra
- 2. Příběhy sebeporozumění
- 3. Kulturní trauma

- Všichni klienti byli přímými potomky imigrantů, kteří k nám přišli v 90. letech.
- Tito klienti jsou už plně součástí naší kultury a země, umějí česky, absolvovali zde školy, pracují zde, mají své rodiny.
- Stále v nich však pracují příběhy jejich předků.
- Je zde dodrženo pravidlo transgeneračního přenosu, že se jedná často až o 3. generaci, která dané trauma či vnitřní konflikt začíná zpracovávat.

Rodinné příběhy nás formují

- Všechny tyto rodinné příběhy neumožnili klientům formovat jejich dospělé životy bez této zátěže.
- Příběhy se týkají zkušeností dané rodiny.
- Jedná se o příběhy vyprávěné s určitým záměrem – snaha rodičů a prarodičů vědomě zprostředkovat určité obsahy z rodinně-kulturního dědictví – nezapomenout odkud přicházíme.
- Významní druzí předávají tzv. sdílené vědění, příběhy z historie, rituály. Každodenní praktiky umožňují jednotlivci čerpat a používat příruční formy vědění jako zdroje sebeporozumění a seberealizace.

- Děti uprchlíku vyrůstají v atmosféře rozporuplných vztahů k původnímu domovu svých rodičů – nostalgická idealizace Rashid, vědomá či nevědomá ignorace, kritika či démonizace Mai - často zde nacházíme jednoznačné kategorie dobra a zla.
- Často je zde narušena možnost adolescentů integrovat tyto zážitky s možnostmi jejich nového života. Všichni 3 tzv. černé ovce své komunity.
- V rámci transgeneračního přenosu, viz zkušenosti Holocaustu, víme, že až 3. generace „ tyto“ problémy začíná pojmenovávat a řešit.

Tabuizační mechanismy

- 1. Spojení nežádoucích témat s nežádoucími osobami, které jsou na tabu vázány - Rashid
- 2. Předkládání příběhu, které jsou předkládány jako vzorové a jiné jako varovné – Mai, Viera.

Transgenerační přenos traumatu

- Neviditelná oddanost, loajalita k rodu, otci, matce, národu, kultuře – široký koncept neviditelné a nevědomé vazby k předkům, která může být prožívána individuálně nebo očekávána rodinou od určitého člena – s cílem nezapomenout na svou kulturu a národ.
- **Narativní pravda, která se nemusí plně krýt s historickou.**
- Netoleruje se vnitřní nesouhlas a odstup, a to ani tehdy, když se nic neřeklo ani neudělalo.
- Významy a interpretace zůstávají nevyřčené.

- Různá sociální domácí prostředí mohou zablokovat jak realistické jednání orientované na současnost, tak plánování blízké budoucnosti.

- Všichni tři se pokusili integrovat své zkušenosti, ale využili extrémní možnosti od závažné psychopatologie – Deprese s psychotickými příznaky, Genderová dysforie se žádostí o operační řešení až po trestný čin.

Sdílená afektivní atmosféra

MAI – VIETNAM – podpůrná terapie po potratu

- 28 let, VŠ, angličtina, vedoucí prodeje pro vietnamskou komunitu v Makru, žije s různými partnery, bezdětná.
- Rodiče přišli v 1988, po revoluci podnikání, večerka v severních Čechách.
- Zhoršení psychického stavu se suicidálními ideacemi až tendencemi po potratu v 7. týdnu.
- Zajímavý vztah komunity – jejího oceňování, pomáhání, ale i její limitace. Podobný stav pro ženy u nás v 19.století. Chudá rodina, ale komunita pomohla dětem vystudovat, ale určila jejich místo na sociálním žebříčku.
- 4 roky – pravidelně po 10-14 dnech, neomlouvala se pro nemoc, velmi dobrá spolupráce i docházka.
- Období experimentování – každý měsíc jiné vlasy!

- V průběhu terapie propracováno téma – jaká má být, co se ode mě očekává, jaká je moje role, vztah sebeuvědomění jako Vietnamské ženy – často odmítaný.
- Po několika letech hledání si našla přítele, Čecha, se kterým byla si 2 roky, po nějaké době nárůst konfliktů, který vygradoval i v násilí.
- V předchozích vztazích se násilí neobjevovalo.
- Po rozchodu ze strany partnera, podpálila v noci jeho auto, které sloužilo k podnikání.
- Jak?: tuhý podpalovač a letáky pod pření kolo, auto shořelo velmi rychle.
- Po 7 dnech identifikována Policií, k činu se přiznala.

Poznámky z terapie

- Domácí fyzické násilí na dětech. Bití bambusovou tyčí v sedě, bez možnosti projevení emocí – pláče, bolesti, úlevové polohy, sezení bez hnutí.
- **Kdy:** *Po projevech nesouhlasu, autonomie, samostatnosti, iniciativy.*
- V rodině předáváno: takto vychováván otec svým strýcem, po smrti otce ve Vietnamské válce.
- **Proč:** *Výchova k odolnosti, k sounáležitosti ke komunitě, v rodině předávány příběhy o statečnosti bojovníků v partyzánské válce, kteří způsobovali škody v týlu nepřítele.*
- **Cíl:** *Nepozorován přijít, způsobit výbuchy důležitých zařízení, aut, budov a opět zmizet.*

MAi po činu

- Z nejisté dívky, v terapii, která hledala své místo – sebevědomá žena.
- **Vnitřní konflikt:** Snaha po osamostatnění a autonomii, kdyby si žila po svém vs. silný vliv vietnamské kultury, identity a historie národa - na podobu jejího života, vztahů, fungování v původní rodině.
- Společná část terapie – odkrývání vlivů vietnamské kultury, vzájemné propletenosti a hledání sebe sama.
- Zatím došlo ke zvědomení schopnosti snést utrpení, obstát jako bojovník a šířitel pravdy, což ale už nedopovídá dnešním dnům.
- Následná terapie by měla být zaměřena na vlastní zdroje a možnosti, jak toto vše integrovat a nalézt opravdu sebe sama, bez realizace trestných činů.

Mai – po činu

- Až po svém činu přijala svou komunitu, svou národnost.
- Nebarvila si už vlasy.
- Od té doby byla sebevědomější, klidnější, v neverbální komunikaci – poloha při terapii – uvolněnější, otevřenější, hrdě mluvila o svém činu.
- Chyběl zde náhled na čin jako takový.
- Bylo to potrestání nepřítele, jak říkala. Nenápadně. Zasažen na důležitém místě – Audi – pýcha svého majitele.

Mai – po činu

- Po činu ještě několik setkání.
- Řešen i náhled. Bylo pro ni A-ha zážitek, když jsme mluvily, o rozcestí, zda bude řešit takto i další lidi, kteří ji rozčílí.
- Nyní si může vybrat, kterým směrem se vydá.
- Ticho, od té doby již mluvila minimálně.

Kulturní trauma

- Fenomén kulturního traumatu – 3. typ mechanismu zprostředkování vlivu traumatické minulosti následujícím generacím.
- Epistemická důvěra – schopnost přijmout předávané vědění od významných druhých je rozhodující pro sebeporozumění, tak pro schopnost orientovat vlastní jednání na sociálně sdílenou realitu každodennosti.
- Legitimita kulturních významů – věrohodnost historických narativů, které formují biografické příběhy a sebeporozumění.

Rashid – genderová dysforie

- Poslán ze Sexuologické ordinace PK pro genderovou dysforii.
- Žádal o zařazení do léčby transsexuality a chtěl se stát ženou.
- Věk 20 let, VOŠ vzdělání, pracovník pojišťovny.
- Matka přichází z Kazachstánu, v roce 1992, po 3 letech svatba s Čechem, s nímž je dodnes. Matka pracuje jako mistrová ve výrobě, otec je pracovník v logistice.
- Psychologické vyšetření ukazuje spíše na genderovou dysforii, problematické osvojení mužské role, konfliktní identifikace s mužskou rolí a zapletení do transgeneračního vlivu žen a jejich kultur, viz dále ROR.

Příběh dvou babiček ČR a Kazachstán.

- ROR – 6 tabule
- Česká babička - aktivní katolička.
- Kříž na skříni babičky, ke kterému jsme se museli ráno a večer modlit, když jsem u ní přespávali.
- Babička z Kazachstánu:
- U nás v Kazachstánu loví ženy na stepi. Jede skupina žen a loví zvěř pomocí sokolů. Muži je jen doprovází a vozí ulovenou zvěř. Chtěl bych být touto ženou, co loví. Moje babička, často vedla tyto skupiny.
- Pravda narativní nerovná se často pravda historická.

- Tabu znemožňuje uzdravit rodinou minulost a udržuje multigenerační dysfunkce:
- O kazašské rodinné větvi se mluvilo, jezdilo se tam na návštěvu, ale země a kultura patřila spíše k problematickým jako po stránce ekonomické, tak i po stránce demokratické – spojené se svobodou života.
- Matka o kazašské rodině mluvila jako o překonané části života – ale stále se pekli kazašský chleba – nemluví se o ztrátě kořenů, nevysvětlitelná ztráta v životě rodiny jako celku.
- Otec u syna není brán jako identifikační opěrný vzor, pro svoji spíše emoční i fyzickou nepřítomnost – často na cestách, ale právě on by mohl pomoci z vyvázání rodinného zapletení synovi.

- Právě syn pomáhá matce zvědomovat, co si zakázala, přemýšlet o své rodině, o ženách a jejich identifikaci s nimi – ale to není jeho úkol a ztrácí potenciál pro své vynořování dospělosti.
- Matka však vytváří tabu své kultury a její síly na vlastní identitu a to těmito způsoby:
  - 1. popírání tabuizovaného tématu
  - 2. popírání jeho následků
- Prvotní motivace matky odpovídá realitě dané doby 90.let: Získání bezpečí, ekonomické zajištění, za cenu vnitřní ztráty domova kulturního dědictví.
- Zároveň však snaží eliminovat emoce, které jsou na tabu vázány – hrdost na historii, síla žen, smutek ze ztráty, osamělost a občasné problematické porozumění sociálním interakcím nové kultury,
- Kdo vnuka informuje o historii země je babička z Kazachstánu, při jeho návštěvách tam.

Přenos transgeneračního vědomí o kultuře

Jaké jsou vnitřní procesy:

- **Vložené reprezentace:** nevědomý přenos rodičovských internalizovaných objektových vztahů do vyvíjejícího se sebeobrazu dítěte, který narušuje jeho růstové úlohy – zapletení, kdo vlastně jsem, které se projevilo jako genderová dysforie o střetu kultur ve mně – role mých předků žen – to, co přináší matka a nedostatek místa pro otcovskou figuru.
- **Neviditelná oddanost** – široký koncept neviditelné a nevědomé vazby k předkům, která může být prožívána individuálně nebo očekávána rodinou od určitého člena – nezapomenout na svou kulturu a národ.

Viera – Ukrajina – deprese s psychotickými příznaky

- Do ambulance na dlouhodobou terapii po propuštění z PN Dobřany.
- Diagnóza Deprese s psychotickými příznaky- bludy pronásledování a ohrožení ze strany Rusa, který přijde.
- Věk, 38 let, SŠ vzdělání, pokladní v obchodě, 1 dcera 10 let, vdaná.
- Vzhledem k dobré stabilizaci a náhledu, jsme zde zkusili propracovat příčinu zhroucení do psychotických příznaků, tak abychom předešly opakování.
- Motivace pracovat s životním příběhem z pohledu rodového zatížení a historie.

Viera

- Vznik v roce 2014, při napadení Krymu.
- Vznik těžké deprese s psychotickými příznaky: obsah bludu: přijde Rus všechno vezme. Je nutné se zabarikádovat, nanosit jídlo, ošacení, začala zavírat dítě doma a nepouštět ho do školy a muže do práce. Před tím vznik bludného ladění a pocit ohrožení. Strach, že o vše přijdou, když přijde Rus a vše zabere.

Vulkanická komponenta paměti

- Nezpracované zážitky mohou mít i podobu vulkanické komponenty paměti, která není zapomenuta, ani vybavena, ale může do psychického prostoru nenadále traumaticky vnikat a vyvolávat chaos (Mahler, 2004.).
- Reaktivace traumatu po setkání se spouštěcími podněty, na bázi prožívání silné úzkosti a pocitu ohrožení.

Jaký rodinný příběh je zde odehráván?

- Kolektivizace z 50 let. na Ukrajině.
- Dědeček Viery 1 z 5 sedláků ve vesnici. V rámci kolektivizace byl zabaven statek, všechny rodiny byly vyhnány - bez náhrady bydlení.
- U nás příklad: sedlák z jižních Čech byl přestěhován, ze svého statku, který budovalo několik předchozích generací, do garsonky v Jeseníku.
- Na Ukrajině: Každá rodina si vyhloubila zemjanku, díru v zemi. Která rodina přežila následující zimu, byla adaptibilní. Ve vesnici Viery přežily 2 rodiny z 5.

Shrnutí

- Ve všech třech příbězích se pěkně vykresluje transgenerační přenos úzkosti – zejména v pocitu ohrožení, sebe uvědomění a nalezení vlastní identity, která je formována silným vlivem nevyřčeného nebo naopak často zkresleně předáváno.
- Terapie by mohla být zaměřena nejen na zpracování tématu původní a stále vnitřně aktivní kulturní identity, ale také nové nalezení sebe sama s různým rozložením těchto vlivů.
- V těchto terapiích se podařilo teprve uvést do vědomí vliv původní kultury na formování osobnosti.

- Bez znalosti příběhu kultury jsem nebyla schopná pochopit, o co se v jejich příbězích jedná.
- Jaká traumata klienti odehrávají?
- Ani přes snahu o vlastní individuaci, je vliv kultury a národní historie velmi silný až formativní.

1. Neměli bychom zapomínat na to, z které kultury naši klienti přicházejí, i když o ni nemluví. Stále je to velmi formativní prvek socializace a sebeuvědomění, který se podílí na sebepřijetí.
2. Ptát se: jaký příběh své národnosti přinášejí a taktéž příběhy svých předků.
3. Když o svém národu nemluví, nebo o ní mluví pejorativně – spíše se na ni zaměřit. Ani oni si nemusí být vědomi, jak významně je pro ně určující.
4. **Paradoxně** – klid a svoboda naší země, terapeutická aliance, přenosové a protipřenosové fenomény umožňují a dávají psychice dostatečný prostor na otevření a rozpracování této vnitřní části nevědomé psychiky.

Děkuji za pozornost

Nebojte se otázek